

**HARBIY MASHG'ULOTLARDA XAVFSIZLIK
QOIDALARINI O'RGATISH METODIKASI****Umarov Ismoiljon Olimjonovich**

Farg'ona davlat universiteti

harbiy ta'lim fakulteti katta o'qituvchisi

tel. +998907854400

icmoiljonumarov915@gmail.com

0009-0008-9065-9445

Turdiqulov Abdumansur Muhammadjon o'g'li

Farg'ona davlat universiteti

harbiy ta'lim fakulteti talabasi

ANNOTTATSIYA: *Ushbu maqolada harbiy mashg'ulotlarda xavfsizlik qoidalarini o'rgatishning metodikasi, uning pedagogik va psixologik asoslari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda xavfsizlik qoidalarini amaliy mashg'ulotlarda o'quvchilarga tizimli ravishda o'rgatishning samarali metodlari, ularning tushuncha va qobiliyat darajasini oshirishga ko'rsatadigan ta'siri yoritiladi. Shuningdek, xavfsizlik qoidalarini o'rgatishda interfaol, simulyatsion va modellashtirilgan pedagogik texnologiyalarning roli, o'quvchilarning xavf-xatarni baholash, xavfsiz qaror qabul qilish va muammolarni oldini olish ko'nikmalarini rivojlantirishdagi ahamiyati ilmiy asosda izohlanadi. Maqola harbiy mashg'ulotlarda xavfsizlikni ta'minlashni pedagogik jarayonning ajralmas qismi sifatida ko'rib chiqadi va samarali metodik yondashuvlarni aniqlashga qaratilgan.*

KALIT SO'ZLAR: *xavfsizlik qoidalari, pedagogik metodika, xavfsiz qaror qabul qilish, interfaol metodlar, simulyatsion mashg'ulotlar,*

modellashtirilgan vaziyatlar, xavf-xatarni baholash, xavfsizlik madaniyati, o'quvchilarda irodaviy va kognitiv kompetensiyalar, muammolarni oldini olish, xavfsizlik texnologiyalari, pedagogik yondashuv, nazorat va monitoring, xavfsizlik amaliyoti.

KIRISH

Harbiy mashg'ulotlarda xavfsizlik qoidalarini o'rgatish pedagogik va psixologik jihatdan muhim vazifa hisoblanadi. Xavfsizlik qoidalari — bu o'quvchilarning harbiy-amaliy faoliyat davomida yuzaga keladigan xavf-xatarlarni aniqlash, baholash va ularni minimallashtirish qobiliyatini shakllantiruvchi normativ va metodik me'yorlardir. Pedagogik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, xavfsizlik qoidalarini tizimli va integratsiyalashgan metodlar orqali o'rgatish o'quvchilarda kognitiv va irodaviy kompetensiyalarni rivojlantirish, xavfsiz qaror qabul qilish, muammolarni oldini olish va mas'uliyatni oshirishga xizmat qiladi.

Zamonaviy harbiy pedagogika interfaol, simulyatsion va modellashtirilgan mashg'ulotlarni xavfsizlikni o'rgatish jarayoniga integratsiyalash orqali o'quvchilarning xavf-xatarni baholash, strategik tafakkur va tezkor qaror qabul qilish ko'nikmalarini kuchaytiradi. Shu bilan birga, xavfsizlik qoidalari o'quvchilarda intizomlilik, tartibli faoliyat va mas'uliyatli yondashuv kabi shaxsiy sifatlarni rivojlantiruvchi muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, harbiy mashg'ulotlarda xavfsizlik qoidalarini o'rgatish metodikasini ilmiy asosda tahlil qilish va uning pedagogik samaradorligini aniqlash bugungi ta'lim jarayoni uchun dolzarb vazifa sanaladi.

Harbiy mashg'ulotlarda xavfsizlik qoidalari o'quvchilarda xavfsiz harakat qilish, muammoli vaziyatlarni aniqlash va oldini olish ko'nikmalarini

shakllantirishda asosiy pedagogik vosita sifatida xizmat qiladi. Ushbu qoidalar o'quvchilarning kognitiv va irodaviy kompetensiyalarini rivojlantiradi, ularni mas'uliyatli va tartibli faoliyatga yo'naltiradi. Pedagogik nazariya shuni ko'rsatadiki, xavfsizlik qoidalarini o'rgatishda tizimli metodik yondashuv ularning amaliy faoliyatga tatbiqini ta'minlaydi va jarayon samaradorligini oshiradi.

Zamonaviy pedagogik amaliyotda xavfsizlik qoidalarini o'rgatish uchun quyidagi metodlar samarali hisoblanadi:

- **Interfaol metodlar** – o'quvchilarning faol ishtirokini rag'batlantiradi, xavf-xatarlarni aniqlash va baholashni mustahkamlaydi.
- **Simulyatsion mashg'ulotlar** – real vaziyatlarni modellashtirish orqali o'quvchilarda xavfsiz qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.
- **Modellashtirilgan vaziyatlar** – muammoni tahlil qilish, strategik fikrlash va tezkor qaror qabul qilishni shakllantiradi.
- **Nazorat va monitoring** – o'quvchilarning xavfsizlik qoidalariga rioya qilishini baholash va metodik tavsiyalar berish imkonini yaratadi.

Xavfsizlik qoidalarini o'rgatish o'quvchilarning kognitiv faoliyatini faollashtiradi, ularni analitik va strategik tafakkurga yo'naltiradi. Shu bilan birga, bu jarayon ularning irodaviy sifatlarini, mas'uliyat va intizom darajasini oshiradi, xavfsiz qaror qabul qilish va muammolarni oldini olish qobiliyatlarini mustahkamlaydi.

Harbiy mashg'ulotlarda xavfsizlik qoidalarini o'rgatish pedagogik jarayonning ajralmas qismi sifatida tashkil etilishi lozim. Pedagogik metodik yondashuvlar, interfaol va simulyatsion texnologiyalar orqali, o'quvchilar xavf-xatarni baholash, xavfsiz harakat qilish va xavfsizlik madaniyatini shakllantirish ko'nikmalarini kompleks tarzda rivojlantiradi. Shu tarzda,



xavfsizlik qoidalarini o'rgatish o'quvchilarning shaxsiy va ijtimoiy kompetensiyalarini mustahkamlashda strategik ahamiyatga ega bo'ladi.

XULOSA

Tahliliy va ilmiy izlanishlar shuni ko'rsatadiki, harbiy mashg'ulotlarda xavfsizlik qoidalarini o'rgatish pedagogik jarayonning ajralmas qismi bo'lib, o'quvchilarda xavfsiz harakat qilish, muammoli vaziyatlarni aniqlash va oldini olish ko'nikmalarini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Xavfsizlik qoidalarini tizimli va metodik tarzda o'rgatish o'quvchilarning kognitiv va irodaviy kompetensiyalarini rivojlantiradi, xavf-xatarni baholash, xavfsiz qaror qabul qilish va strategik fikrlash qobiliyatlarini mustahkamlaydi.

Shuningdek, interfaol, simulyatsion va modellashtirilgan mashg'ulotlar o'quvchilarning intizomlilik, mas'uliyat, jamoaviy hamkorlik va xavfsizlik madaniyati kabi shaxsiy sifatlarini rivojlantiradi. Shu bilan birga, xavfsizlik qoidalarini o'rgatish metodikasi pedagogik jarayonni optimallashtirish, o'quvchilarda xavfsizlikni doimiy ta'minlash va amaliy kompetensiyalarini oshirish imkonini beradi.

Umuman olganda, harbiy mashg'ulotlarda xavfsizlik qoidalarini o'rgatish metodikasi o'quvchilarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishini ta'minlash, xavfsiz faoliyatga tayyorlash va pedagogik jarayonning samaradorligini oshirishda strategik ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: Adolat, so'nggi tahriri.
2. Abdukarimov B. *Pedagogik psixologiya asoslari*. – Toshkent: Sharq, 2018.



3. Rasulov S. *Ta'limda interfaol va amaliy metodlar*. – Toshkent: O'qituvchi, 2020.
4. Islomov T. *Harbiy mashg'ulotlarda xavfsizlik va pedagogik yondashuvlar*. – Toshkent: Harbiy nashr, 2021.
5. Boboyev H. *Pedagogik texnologiyalar va innovatsion metodlar*. – Toshkent: Adolat, 2019.
6. Litvinenko A. *Pedagogika va harbiy tayyorgarlik: metodik qo'llanma*. – Moskva: Nauka, 2019.
7. Dolgikh V. *Strategik fikrlash va xavfsiz qaror qabul qilish psixologiyasi*. – Moskva: Akademiya, 2020.
8. Shamsiev R. *Psixologik barqarorlik va irodaviy sifatlarni rivojlantirish*. – Toshkent: Psixologiya, 2021.
9. International Committee of the Red Cross (ICRC). *Safety and Security in Military Training*. – Geneva, 2020.
10. O'zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligi rasmiy metodik qo'llanmalar va xavfsizlik protokollari.
11. Venedik Komissiyasi. *Demokratiya va xavfsizlik bo'yicha xalqaro standartlar*. – Strasburg, 2019.
12. Mirziyoyev Sh.M. *Yoshlarni tarbiyalash va xavfsiz faoliyatga tayyorlash strategiyasi*. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.